

Daniel Zec

Muzej likovnih umjetnosti, Osijek
The Museum of Fine Arts, Osijek

Europska avenija 9
Osijek, Hrvatska

daniel.zec@mlu.hr
orcid.org/0000-0001-6075-1453

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

UDK / UDC:
737.2 Nemon, O.

DOI:
10.17685/Peristil.63.13

Primljeno / Received:
6. 8. 2020.

Prihvaćeno / Accepted:
23. 11. 2020.

Medaljerska dionica u briselskom opusu kipara Oscara Nemona

Sculptor Oscar Nemon's Medal Works During his Brussels Period

APSTRAKT

Rad se bavi medaljerskom dionicom u opusu kipara Oscara Nemona (1906. – 1985.) tijekom umjetnikova djelovanja u Bruxellesu u razdoblju od 1925. do 1936. godine. Razmatraju se tipološke, tehničke te stilsko-morfološke odlike Nemonovih medalja. Analizira se i vrednuje doprinos Oscara Nemona belgijskom modernom medaljerstvu u razdoblju između dvaju svjetskih ratova te se zaključuje kako je Nemon obogatio belgijsku likovnu scenu inovativnim i smjelim modernističkim rješenjima u art déco stilu koja počivaju na geometrijskoj stilizaciji forme.

KLJUČNE RIJEČI

Oscar Nemon, medaljerstvo, medalja, plaketa, portret, modernizam, art déco, geometrijska stilizacija, kubizam, Belgija, Bruxelles, *la Maison Fisch*, Sigmund Freud

ABSTRACT

The work deals with the medal works of sculptor Oscar Nemon (1906–1985) during the artist's residence in Brussels from 1925 to 1936. Typology, technic, style and morphology of the medals are taken into consideration. The contribution of Oscar Nemon to Belgian modern medal making in the period between the two world wars is analyzed and evaluated. Author concludes that Nemon enriched the Belgian art scene with innovative and bold modernist Art Déco-style solutions based on geometric stylization of the form.

KEYWORDS

Oscar Nemon, medal making, medal, plaquette, portrait, modernism, Art Déco, geometric stylization, Cubism, Belgium, Brussels, *la Maison Fisch*, Sigmund Freud

- 1 Leo Slezak, 1928.
jednostrana medalja, kovana bronca, Ø 68 mm
one-sided medal, struck bronze

Ashmolean, Oxford, inv. br. HCR7734
Foto: Estate of Oscar Nemon
© Estate of Oscar Nemon, © Ashmolean Museum,
Oxford

- 2 Maršal Ferdinand Foch, 1930.
dvostrana medalja, kovana bronca, Ø 70 mm
two-sided medal, struck bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N61/4; Ashmolean, Oxford, inv. br.
HCR7735; British Museum, London, inv. br. 2004,0506.14;
Estate of Oscar Nemon
Foto: Bibliothèque Royale Belgique, Cabinet des Médailles
© Estate of Oscar Nemon, © Bibliothèque Royale Belgique

Uvod

Tijekom djelovanja u Bruxellesu u periodu od 1925. do 1936. godine Oscar Nemon (1906. – 1985.)¹ ostvario je respektabilni opus u području portretne skulpture. Portretni žanr, koji je bio okosnica njegova kiparskoga opusa, protezao se i u medij medalje, unutar kojega je Oscar Nemon u vrijeme boravka i rada u Bruxellesu ostvario jedan opsegom nevelik, ali u kontekstu povijesti medaljerstva, kako u Belgiji, tako i u Hrvatskoj, značajan opus.²

Medaljska dionica u opusu Oscara Nemona vrlo je slabo poznata te do sada nije bila stručno obrađena. Nemonu medaljeru pozornost je obraćena, iako vrlo površno, tek u inozemnoj stručnoj literaturi: u disertaciji Michela Mariëna o medaljskom opusu belgijskog kipara Eugënea de Bremaeckera (1879. – 1963.)³ navode se i sažeto predstavljaju drugi umjetnici medalje u Belgiji, a među njima i Oscar Nemon; Nemonovo ime usputno se navodi u sintezi o umjetnosti medalje u Belgiji autora

Luca Smolderena;⁴ u jednom prilogu iz austrijske stručne literature opisuje se Nemonova medalja iz *Kunsthistorisches Museum*a u Beču.⁵

Danas se medaljski radovi Oscara Nemona nalaze u muzejskim zbirkama: *Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles*, Bruxelles; *Ashmolean Museum*, Oxford; *Oscar Nemon Estate, Oscar Nemon Studio Archive*, Pleasant Land, Boar's Hill, *British Museum*, London. Pojedinačni primjerci nalaze se u *Kunsthistorisches Museum*u u Beču te u *Muzeju Slavonije* u Osijeku, kao i u privatnim zbirkama.

Prvi Nemonov medaljski rad bio je njegov autportret, izveden na plaketi, u Osijeku oko 1923. godine – jedan od rijetkih sačuvanih Nemonovih početničkih, autodidaktskih radova.⁶ Već samim tim prvim svojim medaljskim radom Nemon odstupa od žanrovskih konvencija i medaljske tradicije, stvarajući intimnu medalju koja je privatni znak, a ne spomenica i povijesna počasnica.⁷

- 3 Dr. Paul Federn, oko 1932. / c. 1932
jednostrana medalja, lijevana bronca, Ø 69 mm
one-sided medal, cast bronze

Kunsthistorischesmuseum, Beč, Inv.-Nr. MK_MD_000065
Foto: Kunsthistorisches Museum, Beč
© Estate of Oscar Nemon, © KHM-Museumsverband

- 4 Charles Lindbergh, 1927.
jednostrana plaketa, kovana bronca, 63 × 50 mm
one-sided plaque, struck bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N15 / 23; Muzej Slavonije, Osijek;
British Museum, London, inv. br. 2013,4165.1;
Ashmolean, Oxford, inv. br. HCR7732
Foto: Daniel Zec
© Estate of Oscar Nemon, © Muzej Slavonije, Osijek

Od tradicije će odstupiti i svojim originalnim medaljskim radovima koje je stvarao u Bruxellesu, a koje obilježava modernistička redukcija forme geometrijskom stilizacijom. (Modernistički) medaljski opus Oscara Nemona koncentriran je upravo u njegovu „belgijskom ili briselskom periodu”. U Velikoj Britaniji, gdje je nastavio život i karijeru, Nemon radi znatno manji broj medalja nego u Bruxellesu – poznato je tek nekoliko primjera.

Briselski medaljski opus (1925. – 1936.)

U medaljskoj dionici Nemonova kiparskoga opusa mogu se razlučiti dvije vrste medalja s obzirom na motiv prikazivanja uobičajen u tradicionalnom semiološkom sustavu medalje. Jedna uključuje portret osobe kojoj je medalja posvećena – i koji je kao semantička konstanta nosilac denotativnog značenja medalje⁸ – a druga prikaz ljudske glave zamjenjuje nekim drugim odgovarajućim

prikazom kojim se značenje medalje konotativno predočava. Prva vrsta obuhvaća većinu Nemonovih radova u mediju medalje. K tome, neke medalje nastaju kao popratni radovi portreta iste osobe u punoj plastici.⁹

U tipološkom smislu Nemonove su medalje vrlo jasno određene: izvedene su u kružnom formatu medalje ili pravokutnom formatu plakete te su gotovo isključivo jednostrane.¹⁰ Model medalje običavao je oblikovati u većim dimenzijama, koje su u procesu izvedbe medalje reducirane na odgovarajući format, a potom realizirane tehnološkim postupkom kovanja ili lijevanja. Kovane medalje, koje je radio u Bruxellesu, reducirane su i kovane u tvrtci Fisch (*la Maison Fisch & Ce*).¹¹ Ovu tradicijom bogatu briselsku tvrtku, osnovanu 1853. godine, vodila je obitelj medaljera. Odlikovala se velikom produkcijom medalja, i u njoj su svoje medalje izrađivali mnogi priznati belgijski medaljeri i kipari.¹²

- 5 Biskup Antun Akšamović, 1927.
jednostrana plaketa, kovana bronca
one-sided plaquette, struck bronze

Estate of Oscar Nemon
Foto: D. Zec
© Estate of Oscar Nemon

- 6 General Gustave Auguste Ferrié, 1930.
dvostrana plaketa, kovana bronca, 61 × 59 mm
two-sided plaquette, struck bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N61 / 3; Estate of Oscar Nemon
Foto: Bibliothèque Royale Belgique, Cabinet des Médailles
© Estate of Oscar Nemon, © Bibliothèque Royale Belgique

Prve medalje Oscara Nemona u Bruxellesu nastaju u vrijeme kada, nakon dvije godine studija, napušta umjetničku akademiju te radi (od 1927. do 1929. godine) u atelijeru briselskog kipara Pierrea de Soetea, u Rue de Ligne 9 u Bruxellesu. Tada prima svoje prve narudžbe te 1927. godine izrađuje plaketu američkog avijatičara Charlesa Lindbergha (sl. 4) i plaketu đakovačkog biskupa Antuna Akšamovića (sl. 5). Prilikom kratkog boravka u Osijeku 1928. godine dobiva od osječkih javnih ustanova dvije narudžbe. Od Oblasnog odbora u Osijeku dobiva narudžbu za izradu medalje *Lipnjske žrtve*, a od Trgovačko-obrtničke komore u Osijeku narudžbu za izradu medalje povodom 75-godišnjice postojanja.¹³ Plaketu *Charles Lindbergh* izveo je 1927. godine u povodu dolaska slavnoga američkoga avijatičara u Bruxelles nakon njegova leta preko Atlantika 1927. godine, prvoga avionskog leta iz Amerike u Europu. Plaketa je, razmjerno tadašnjoj Lindberghovoj popularnosti,

momentalno postigla veliki uspjeh.¹⁴ Osim što je skrenula pozornost na mladoga Nemona, ova plaketa ukazala je i u kojemu će se stilsko-morfološkom smjeru kretati Nemonov likovni izraz u mediju medalje.

U odnosu na uobičajenu, tradiciji sklonu medaljsku produkciju u Belgiji toga vremena, medalje Oscara Nemona koje nastaju u briselskome periodu vrlo su osebujne i svojim modernističkim oblikovanjem distinktivne. Stilski su i oblikovno različite te ih se može podijeliti u dvije osnovne stilsko-morfološke kategorije: medalje geometrijske stilizacije i medalje realističke tradicije. Najupečatljivije su modernističke medalje koje karakterizira primjena geometrijske stilizacije. Ove medalje u korelaciji su s istovremenim primjerima Nemonove skulpture u punoj plastici, na koju se oblikovno i stilski nadovezuju. Primjena geometrijske stilizacije u medaljama kreće se od blage i diskretne prema snažno izraženoj

- 7 Fernand Fisch, 1929.
jednostrana plaketa, kovana bronca, 63 × 49 mm
one-sided plaque, struck bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N41 / 3
Foto: Bibliothèque Royale Belgique, Cabinet des Médailles
© Estate of Oscar Nemon, © Bibliothèque Royale Belgique

- 8 75. godišnjica Trgovačko-obrtničke komore u Osijeku,
1928., fotografija
75th anniversary of the Chamber of Trades and Crafts in Osijek,
1928, photograph

Oscar Nemon Archive, Collect. Ref.: 2004.21, Box 3,
Henry Moore Institute Archive
© Estate of Oscar Nemon

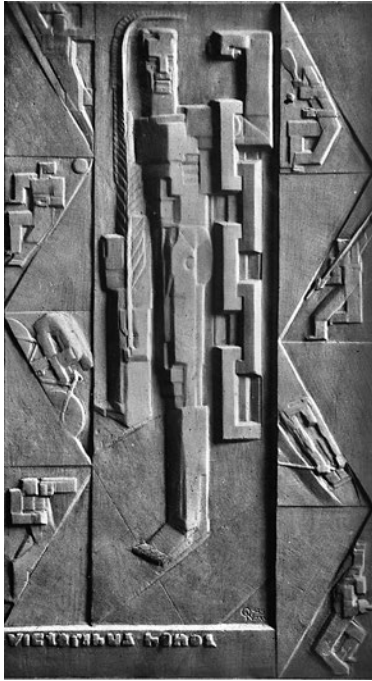
geometrizaciji kojom se negira volumen te ionako plitki reljef medalje svodi na govor plohe. S obzirom na stupanj primjene geometrijske stilizacije, može se razlikovati nekoliko tipova medalja, pri čemu nema izrazite „linearne progresije” prema geometrizmu, već se različiti stilsko-morfološki modusi pojavljuju gotovo istovremeno u kratkom razdoblju između 1927. i 1932. godine.

Nultom stupnju kretanja prema geometrizmu pripadaju medalje kod kojih je portretni prikaz stilski analogan istovremenim portretima u punoj plastici, a koja nosi značajke redukcijuskog oblikovanja u skladu s tendencijama modernizma. Kod tih medalja težnja za sažimanjem rezultira tvrdom modelacijom oštih linija latentne geometrizacije, kao kod medalja *Leo Slezak* (1928., sl. 1), *Ferdinand Foch* (1930., sl. 2) i *Paul Federn* (oko 1932., sl. 3), no prikazani likovi nisu geometrijski raščlanjeni. Glava s detaljem poprsja prikazana je u profilu, okrenuta ulijevo, a svojim volumenom

ispunjava cijelu visinu aversa. Lijevo uz rub, ispred lica, plohu ispunjava natpis izveden krupnim slovima suvremeno oblikovane tipografije.

Geometrijska stilizacija i morfološka redukcija naglašenije su izražene u ranije nastalim plaketama *Lindbergh* (sl. 4) i *Akšamović* (sl. 5). Plaketu *Charles Lindbergh* Nemon je izradio zajedno s belgijskim kiparom Mauriceom Wolfom.¹⁵ Teško je reći koliki je bio autorski udio jednoga,¹⁶ a koliki drugog umjetnika – obojica su radili na sličan način, primjenom geometrijske stilizacije bliske oblikovnoj sintaksi art déco stila. Lindberghov portret dan je u profilu, na čistoj plohi pozadine, s čvrstim obrisima te sažetim, pojednostavnjenim oblikovanjem koje polazi od geometrijske konstrukcije.

Portret na plaketi biskupa Akšamovića Nemon također radi u modernističkom duhu, vrlo blisko artdekoovskoj stilistici.¹⁷ U odnosu na Lindberghov portret, u pojedinim dijelovima oblikuje ga s još

- 9 Victoribus Honos, plaketa za sport, 1929., fotografija
Victoribus Honos, plaque for sports, 1929, photograph

Oscar Nemon Archive, Collect. Ref.: 2004.21, Box 3,
Henry Moore Institute Archive
© Estate of Oscar Nemon

- 10 Victoribus Honos, plaketa za sport 1929.
Victoribus Honos, plaque for sports,
jednostrana plaketa, kovana bronca, 79 × 44 mm
one-sided plaque, struck bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N41/2; Leeds Museums and Galleries
(Leeds Art Gallery), inv. br. LEEAG.2011.0213
Foto: Bibliothèque Royale Belgique, Cabinet des Médailles
© Estate of Oscar Nemon, © Bibliothèque Royale Belgique

progresivnijom stilizacijom prema geometrizmu. U elementima, koje je Oto Švajcer okarakterizirao kao „sklonost ka konstruktivnom građenju portreta”,¹⁸ primijenjenima na ove dvije plakete, treba vidjeti začetke oblikovnog postupka koji će dvije godine kasnije Nemon dovesti do krajnje točke stilske artikulacije.

U odnosu na plaketu *Akšamović*, plaketa *General Ferrié* (1930., sl. 6) ima još oštrije rezane geometrijski stilizirane detalje, no koncepcija medalje je slična – Nemon ne izostavlja opisne detalje, poput oznaka na vojničkoj odori, a u usko desno polje kompozicije umeće arhitektonski motiv koji označava Ferriéov pionirski rad na području radio-komunikacije – detalj vrha Eiffelova tornja s antenom koju je 1903. godine dao postaviti Ferrié pretvorivši toranj u radio-odašiljač.

Sljedeći stupanj geometrijske redukcije predstavlja medalja, kod koje je prikaz lika geometrijski izrezan i dezintegriran, odnosno raščlanjen ravnim

plohama koje imaju oblik geometrijskih likova. Takvom izrazitom geometrijskom stilizacijom, koju art déco asimilira iz kubističkog stila, oblikovana je plaketa *Fernand Fisch* (1929., sl. 7), koja stilski i oblikovno korespondira s istovremenim Nemonovim radovima u punoj plastici, kao što su *Portrait Pierre de Soetea* (1929.) i *Négateur* (1930.). Fernand Fisch (1898. – 1962.), čiju je medalju 1929. godine izradio Nemon, naslijedio je upravljanje čuvenom briselskom tvrtkom *Fisch*, koju je razvio u pogledu umjetničke produkcije i tekuće industrijske proizvodnje. Bio je pokrovitelj različitim umjetnicima čije je medalje producirao – jedan od njih bio je Oscar Nemon – a imao je i važnu ulogu u osnivanju Međunarodnog saveza medaljske umjetnosti (*Fédération internationale des éditeurs de médailles*, FIDEM) u Parizu 1937. godine.¹⁹

Pored plaketa *Lindbergh*, *Akšamović*, *Fisch* i *Ferrié*, Oscar Nemon je primjenom geometrijske

11 Jugoslavenski Sokol, 1931.
značka, bronca, 22 × 29 mm
pin badge, bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N72/14
Foto: D. Zec

© Estate of Oscar Nemon, © Bibliothèque Royale Belgique

12 Emile Vandervelde, 1932.
model za medalju, sadra, Ø 50 cm
medal model, plaster

Institut Emile Vandervelde, Bruxelles
Foto: D. Zec

© Estate of Oscar Nemon, © Institut Emile Vandervelde

stilizacije vrlo originalnim rješenjima izveo još nekoliko medalja i plaketa, na čijim aversima ne figurira portret osobe kojoj je medalja posvećena, već ih određuje odgovarajući stilizirani motiv ili kompozicija.

Između stilskih tendencija art décoa i konstruktivističke estetike umjetnički je koncept i likovno rješenje medalje 75. godišnjice *Trgovačko-obrtničke komore u Osijeku* iz 1928. godine: odlikuje se složenom, gotovo apstraktnom kompozicijom pojednostavnjeno prikazanih simboličkih znakova, isprepletenih u geometrijskoj dinamici oštro rezanih ploha.²⁰ Ova medalja nije realizirana u kovini već je lijevana u gipsu,²¹ a do sada nije pronađen niti jedan njezin primjerak te je poznata isključivo po fotografiji. (sl. 8).

Najradikalniji oblik geometrijske stilizacije figure Nemon ostvaruje u plaketi za sport *Victoribus honos*, izrađenoj 1929. godine u čast pobjednicima u sportskim natjecanjima (sl. 9, 10). U središtu

kompozicije muška je figura s podignutom lijevom rukom i stisnutom šakom, koja predstavlja sportaša – pobjednika. Stisnutim bicepsom podiže masivni lanac koji predstavlja pet olimpijskih krugova, a u drugoj ruci pridržava palminu granu, simbol pobjede. U trokutastim poljima s lijeve i desne strane prikazane su figure koje predstavljaju osam sportskih disciplina: trčanje, nogomet, biciklizam, boks, tenis, bacanje koplja, veslanje, mačevanje. Kompozicija medalje vrlo je dinamična; figure u bočnim poljima krajnje su pojednostavljene i oblikovane su plošno, u vrlo plitkom reljefu. Središnja figura, kojom se Nemon približava konstruktivističkom apstrahiranju oblika, plastično je naglašenija. Tijelo, vrlo složeno oblikovano, blisko estetici stroja, raščlanjeno je geometrijski stiliziranim detaljima muskulature. Svojom ikonografijom i svojom stilizacijom, svojom dekorativnom „cik-cak” ritmičnošću, ova plaketa stilski pripada art décou.

13 Adrien de Meeüs, oko 1932. / c. 1932
jednostrana plaketa, bronca
one-sided plaquette, bronze

Estate of Oscar Nemon
Foto: Estate of Oscar Nemon
© Estate of Oscar Nemon

14 Vlaho Bukovac, oko 1933. (?) / c. 1933
jednostrana medalja, lijevana bronca, Ø 72 mm
one-sided medal, cast bronze

Muzeji i Galerije Konavala, Kuća bukovac, Cavtat,
Inv. br.: KB - 513
Foto: Muzeji i Galerije Konavala
© Estate of Oscar Nemon,

Plaketa je kovana u radionici Fisch u Bruxellesu, no krajnja realizacija (sl. 10) nije dovoljno kvalitetno te cizelerski dotjerano u metal prenijela sve precizno izvedene detalje, koji se jasno razabiru na Nemonovu modelu (sl. 9). Reprodukcijski opis modela plakete objavljeni su u belgijskim novinama, s afirmativnim komentarom kako se radi o „plaketi u ekspresionističkom stilu”, „djelu dostojnom toga da postane dio Zbirke medalja i plaketa kraljevskog muzeja u Bruxellesu”.²² Nakon „protogeometrijskih” plaketa, koje su nosile neke početne značajke novoga i bitno drugačijeg likovnog shvaćanja, s plaketom za sport *Victoribus honos* geometrijsko apstrahiranje poprima najradikalniji oblik unutar Nemonove medaljske dionice.

Elemente geometrijske stilizacije ima i značka *Jugoslavenski Sokol* (sl. 11). U njezinu je središnjem polju prikazana stilizirana figura s kopljem i štitom, čija se forma oslanja na slična rješenja

reljefne plastike većega formata koje je radio u isto vrijeme. Pored navedenih primjera modernistički oblikovanih plaketa i medalja primjenom geometrijske stilizacije u stilu art décoa, Nemon izvodi i medalje realističke figurativne tradicije u kojima ne primjenjuje geometrizaciju. No, te medalje nisu podređene medaljskoj tradiciji akademskog realizma i pomne mimetičke deskriptivnosti, već se odlikuju sažetom i pojednostavljenim oblikovanjem. Ovom stilsko-morfološkom tipu pripadaju: skica za medalju stogodišnjice oslobođenja Belgije (1929.); model za medalju *Emile Vandervelde* (1932., sl. 12); medalje *prof. dr. Novak* (1932.), *Adrien de Meeüs* (oko 1932., sl. 13), *Vlaho Bukovac* (oko 1933., sl. 14),²³ *Sigmund Freud* (1936., sl. 15). Među njima se ističe, kao zasebni stilsko-morfološki tip, plaketa *Paulis* (1936., sl. 16) čije se plohe pretaču jedna u drugu, vrlo blisko impresionističkoj modelaciji površine podložne svjetlosnim efektima.

- 15 Sigmund Freud, 1936.
jednostrana medalja, kovana bronca, Ø 60 mm
one-sided medal, struck bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N139 / 5; Ashmolean, Oxford,
inv. br. HCR7733; British Museum, London,
inv. br. 2019,4130.1, Estate of Oscar Nemon
Foto: D. Zec
© Estate of Oscar Nemon

- 16 Albert Paulis, 1936.
jednostrana plaketa, kovana bronca, 65 × 45 mm
one-sided plaque, struck bronze

Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles,
Bruxelles, inv. br. 2N139 / 6
Foto: Bibliothèque Royale Belgique,
Cabinet des Médailles
© Estate of Oscar Nemon, © Bibliothèque Royale
Belgique

Izvedba Komemorativne medalje stogodišnjice belgijske nezavisnosti (*Médaille commémorative du centenaire de l'indépendance nationale*) nije bila povjerena Nemonu, kako se navodi u osječkom *Hrvatskom listu* iz 1929. godine,²⁴ već belgijskom kiparu Josuéu Duponu.²⁵ U fotodokumentaciji iz Nemonove ostavštine nalazi se fotografija Nemonove skice za ovu medalju, koja nije bila prihvaćena.²⁶

Tijekom briselskog razdoblja neke Nemonove medalje nastaju kao komplementarni oblici portreta u punoj plastici, poput onih Emilea Vandervelede i Sigmunda Freuda. Nemon je istaknutog belgijskog političara Emilea Vandervelede²⁷ portretirao 1932. godine te je napravio model za njegovu medalju, koja, međutim, nije realizirana.²⁸ Medalju s likom Sigmunda Freuda napravio je 1936. godine (sl. 14), kada je po narudžbi Freudovih učenika i suradnika izveo sjedeći portret Sigmunda Freuda kao poklon za njegov osamdeseti rođendan.²⁹ Portretom

na medalji teško je ipak bilo doseći kakvoću, izražajnost i sintetičnost portreta Freuda koje je Nemon 1931. i 1936. godine načinio u punoj plastici. Svoje medalje Nemon je izlagao na samostalnim izložbama u Bruxellesu. Na svojoj prvoj samostalnoj izložbi u Bruxellesu, u galeriji *Toison d'Or* 1930. godine, uz portrete te geometrijski oblikovane modernističke skulpture, izložio je i medalje *Maršal Foch* te *M. Gottschalk*, koje je otkupio Kraljevski kabinet medalja u Bruxellesu.³⁰

Druga Nemonova samostalna izložba u Bruxellesu, naslovljena *Têtes* (glave), bila je postavljena u najekskluzivnijem izložbenom prostoru u Bruxellesu, u umjetničkom centru *Palais des Beaux-Arts* 1932. godine.³¹ Bila je to ključna izložba za afirmaciju Oscara Nemona kao portretnog kipara, ne samo u Bruxellesu, već i u cijeloj Belgiji. Nemon je izložio uglavnom svoje recentne skulpture i to isključivo portrete, uključujući, osim portreta Sigmunda Freuda koji je pobrao lovorike i potaknuo

najveće zanimanje, 24 portretne glave ili biste, a uz njih i 9 medalja.³² Izložba je bila popraćena katalogom s reprodukcijama, za koji je predgovor napisao belgijski pisac i historiograf Adrien de Meeüs,³³ kojem je Nemon posvetio i medalju izloženu na toj izložbi.

Osim na samostalnim izložbama u Bruxellesu, Nemon je svoje medalje izlagao u Parizu. Zajedno s belgijskim umjetnicima, sudjelovao je na 3. Međunarodnom salonu medaljerstva, održanom u *L'Hôtel des Monnaies* u Parizu 1931. godine. Izložbu belgijskih medaljera organizirao je i postavio Fernand Fisch.³⁴ U članku objavljenom povodom te izložbe u pariškoj reviji *Le Médailleur Français*, specijaliziranoj za medaljerstvo, istaknuto je kako je „Nemon iskazao jednu vrlo osobnu koncepciju umjetnosti medalje i kako su njegove kompozicije zaokupile pažnju posjetitelja”.³⁵

Zaključna razmatranja

U usporedbi s portretnom i spomeničkom skulpturom, medaljerstvo ne predstavlja značajnu dionicu Nemonova kiparskoga opusa. Medalje je radio sporadično i napravio ih je tek manji broj, uglavnom u međuratnom razdoblju. Gotovo sve Nemonove medalje nastaju u vrlo kratkom periodu, između 1927. i 1932. godine, tijekom života i rada u Bruxellesu.

Zbog doista limitiranog medaljskog opusa, koji je brojio svega dvadesetak medalja izvedenih u briselskome periodu, ime Oscara Nemona u povijest belgijskoga medaljerstva upisano je tek kao uzgredna bilješka. Ipak, čini se neopravdanom ocjena Luca Smolderena koji u svojoj sintezi o umjetnosti medalje u Belgiji Oscara Nemona letimično svrstava među sekundarne medaljere koji su ostali „u sjeni” i čiji je „talent bio zagašen njihovim konformizmom”.³⁶ Ma koliko Nemonov opus u mediju medalje bio ograničen brojem izvedenih radova, oni su daleko od toga da ih okarakteriziramo kao konformističke uratke. Naprotiv, Nemonove modernističke medalje svojim su stilom, formom, formatom, pa i tipografijom, originalne i jedinstvene – štoviše, moglo bi ih se označiti kao izvanredne primjere modernizma u kontekstu belgijskoga medaljerstva. Belgijska medaljistika, stroga, konzervativna i nesklona simplifikaciji, preferirala je klasični realizam, formulu 19. stoljeća. Suvremeni belgijski kipari i medaljeri bili su skloniji tradicionalnim rješenjima, a radeći medalje u art déco stilu nisu pribjegavali radikalnoj redukciji forme i geometrijskoj stilizaciji.³⁷

Za svoje modernističke medalje Nemon nije crpio inspiraciju od belgijskih umjetnika medalje već iz drugih izvora – prvenstveno iz postkubističkih tendencija modernističkog kiparstva. Nemonove medalje *Fisch*, *Ferrié* i *Victoribus honos* nemaju odgovarajuće komparativne primjere u belgijskom modernom medaljerstvu.

Nemonove medalje, nadalje, nisu bile opskurni eksperimenti skrivani u umjetnikovu ateljeu, već su putem izložbi bile eksponirane na belgijskoj i europskoj likovnoj sceni. O najradikalnijem modernističkom rješenju, *Plaketi za sport*, pisalo se u belgijskom dnevnom tisku. Nemonove je medalje, nadalje, producirao Fernand Fisch, vlasnik poznate belgijske tvrtke za kovanje medalja, zahvaljujući kojem su Nemonovi radovi 1931. godine bili uključeni i na međunarodni Pariški salon medalje. Za zaključiti je da je Nemon obogatio belgijsku likovnu scenu originalnim, inovativnim i smjelim modernističkim rješenjima u art déco stilu, barem što se tiče medija medalje.

Svoj rezolutno afirmativni stav prema modernizmu – koji se posebno tiče njegove participacije u umjetnosti medalje – Nemon je u svojim memoarima prepričao u formi anegdote: nakon što je jednu njegovu medalju „u novoj tehnici” otkupio jedan muzej, ravnatelj muzeja savjetovao mu je da prestane rasipati svoj talent nastavljajući pogrešnim smjerom već da se ugleda na grčku klasiku, na što mu je Nemon odgovorio kako „umjetnost prati paralelni ritam običaja i ideja svoga vremena”. Ravnatelj muzeja ga je nazvao klaunom, a Nemon mu je povrijeđeno uzvratilo: „Ako sam ja klaun, vi ste čuvar groblja.”, na što mu je ravnatelj pokazao vrata.³⁸

Ostaje pitanje – zašto Oscar Nemon nije ustrajao u medaljerstvu? Kada već nije bio u prilici realizirati modernističke kompozicije u punoj plastici, nije li barem mogao izvesti njihove analogone u malom formatu, u mediju medalje? Do toga, nažalost, nije došlo, a razlog izostanka narudžbi mogao je biti slab interes i nerazumijevanje naručilaca za Nemonova modernistička rješenja. Kao u slučaju modernističkih kiparskih radova u punoj plastici, i Nemonova medaljska modernistička dionica ograničena je na vrlo malen broj izvedenih primjeraka. Nakon 1930-ih godina Oscar Nemon potpuno napušta modernistički oblikovni princip geometrijske stilizacije u art déco stilu, koji je razradio u Bruxellesu – i koji je stilski korespondirao vremenu nastanka – i pribjegava konvencionalnijim rješenjima.

U kontekstu modernog hrvatskoga medaljarstva, Nemonova likovna rješenja također se odlikuju originalnošću i apartnošću. Nemonove medalje, oblikovane bilo suzdržanom, bilo izrazitom geometrijskom stilizacijom, nemaju analogija u hrvatskom medaljerstvu međuratnog niti poslijeratnog vremena. Nemonovi medaljski radovi nisu imali nikakvoga utjecaja na rad hrvatskih kipara koji su stvarali medalje, između ostaloga zato što ih Nemon nikada nije na odgovarajući način eksponirao u domaćoj sredini. Njegovo participiranje na suvremenoj hrvatskoj ili jugoslavenskoj likovnoj sceni ograničeno je na jednu izložbu, održanu u Osijeku 1935. godine. Bila je to *VII. izložba Likovne sekcije Društva za unapređenje nauke i umjetnosti u Osijeku*, gdje je izložena Nemonova plaketa biskupa Akšamovića.³⁹

BILJEŠKE

- Oscar Nemon (1906. – 1985.), kipar rođen u Osijeku, glavninu svoga kiparskoga opusa ostvario je izvan Hrvatske, profilirajući se u Bruxellesu (1925. – 1936.) te u Velikoj Britaniji (1936. – 1985.) prvenstveno kao portretni kipar. U recentnoj literaturi vidjeti u: Daniel Zec, *Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća: Leović, Živić, Nemon, Švagel-Lešić* (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2014.), 180–229; Daniel Zec, ur., *Oscar Nemon: memoari, eseji, osvrti i zapisi* (Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.); Aurelia Young i Julian Hale, *Finding Nemon, The Extraordinary Life of the Outsider Who Sculpted the Famous* (London, Chicago: Peter Owen, 2018.); Daniel Zec, „Život i djelo kipara Oscara Nemona.” doktorska disertacija (Sveučilište u Zagrebu, 2020.).
- Ovaj rad predstavlja neznatno promijenjeno poglavlje doktorske disertacije. Vidi: Zec, „Život i djelo kipara Oscara Nemona,” 282–289.
- Michel Mariën, „de Bremaecker médailleur 1879–1963,” doktorska disertacija (Université catholique de Louvain, Faculté de philosophie, arts et lettres, Dissertations doctorales, Histoire de l’art, Louvain, 2000.), 213–215.
- Luc Smolderen, *La médaille en Belgique des origines à nos jours* (Wetteren: Cultura, 2009.), 183.
- Helmut Jungwirth, „Medaillen auf zwei berühmte Wiener Ärzte,” *Veröffentlichungen des Tiroler Landesmuseums Ferdinandeum 70* (1990.): 111–115.
- Vidi: Zec, „Oscar Nemon,” u *Osječki kipari*, 185.
- O teoriji medalje vidi: Bogdan Mesinger, *Traktat o medalji, Treći Memorijal Ive Kerdića* (Osijek: Galerija likovnih umjetnosti, 1987.).
- O portretu na aversu medalje vidi: Mesinger, *Traktat o medalji*, 18–20.
- Medalje Emile Vandervelde (1932.); Paul Federn (1932.); Sigmund Freud (1936.).
- Na nekim se medaljama na reversu nalazi natpis, no likovni prikaz isključivo je na jednoj strani medalje ili plakete.
- Žig tvrtke utisnut je na uskim bočnim stranama Nemonovih medalja.
- Arsène Réginald Buchet i Jacques Toussaint, *Aperçu de la médaille en Belgique dans la première moitié du XXe siècle* (Jambes: Anhaive, 2007.), 259–267.
- Vidi: Zec, „Oscar Nemon,” u *Osječki kipari*, 200–209.
- O plaketi *Charles Lindbergh* vidi: Zec, „Oscar Nemon,” u *Osječki kipari*, 201.
- Primjerak plakete *Lindbergh* iz *British Museum*a u Londonu na reversu ima posvetu obojice umjetnika glavnom uredniku briselskog novinskog lista *Le Soir* Augusteu d’Arsacu: *à Monsieur Darsac rédacteur en chef du „Soir”. Avec tous les remerciements de M. Wolf et O. Neuman.*
- Pierre de Soete, u čijem je ateljeu Nemon tada radio, kao autora plakete *Lindbergh* navodi Oscara Nemona. Pierre de Soete, *En plein bloc, mémoires* (Bruxelles: Elsa de Soete, 1953.), 169.
- O plaketama *Lindbergh* i *Akšamović* vidi: Zec, „Oscar Nemon,” u *Osječki kipari*, 202.
- Oto Švajcer, „Likovni život Osijeka u razdoblju od 1920. do 1930. godine,” *Osječki zbornik 13* (1971.): 266.
- Buchet i Toussaint, *Aperçu de la médaille en Belgique dans la première moitié du XXe siècle*, 264.
- O ovoj medalji vidi i: Zec, „Oscar Nemon,” u *Osječki kipari*, 205–206.
- Oscar Nemon, pismo Belli Neumann, rukopis, hrvatski, 4 str., Zagreb, 27. siječnja 1929., Henry Moore Institute Archive (dalje: HMIA), PON, 2004.21, Box 7.
- „L’Art moderne appliquée au sport,” nepoznati list i datum (1929.), novinski izrezak, HMIA, PON, 2004.21, Box 4, Scrapbooks.

REFERENCES

- 23 Nemon je ostvario poznanstvo s Bukovčevim sinom Agom, kojeg portretira 1933. godine. Oscar Nemon, pismo Belli Neumann, rukopis, hrvatski, 5 str., s. d. (1933.), HMIA, PON, 2004.21, Box 7.
- 24 „Naši umjetnici u tuđini. Osječki kipar Oskar Neumann u Bruxellesu,” *Hrvatski list*, Osijek, br. 149, 2. 6. 1929., 5.
- 25 Arsène Réginald Buchet i Jacques Toussaint, *Aperçu de la médaille en Belgique dans la première moitié du XXe siècle* (Jambes: Anhaive, 2007.), 151.
- 26 Na neizvedenom modelu prikazani su likovi triju belgijskih suverena, heraldički lav u pozadini te natpis: gore desno 1830, dolje lijevo 1930. Geometrijska stilizacija primijeñjena je samo na prikazu lava, glave kraljeva oblikovane su realistično.
- 27 „Un buste de Vandervelde par Némon,” *Le Peuple*, Bruxelles, 24. kolovoza 1932., novinski izrezak, HMIA, PON, 2004.21, Box 4, Scrapbooks.
- 28 Model se nalazi, zajedno s bustom, u Institutu Vandervelde u Bruxellesu.
- 29 Michael Molnar, ur., *The Diary of Sigmund Freud 1929 – 1939, A Record of the Final Decade* (London: The Freud Museum, 1992.), 197.
- 30 „Un sculpteur de grand talent: Oscar Neumann,” *La Meuse*, Liège, 8. studenoga 1930., 3, novinski izrezak, HMIA, PON, 2004.21, Box 4, Scrapbooks.
- 31 Od kada je 1928. godine otvorena, u *Palais des Beaux-Arts* izlagali su neki od najrenomiranijih europskih i belgijskih umjetnika. Primjerice, 1932. godine ondje je izlagao Georg Grosz, a 1933. godine Ossip Zadkine, Maurice Vlaminck, Amadeo Modigliani, Paul Delvaux, itd. Vidi: Veerle Soens, ur., *Bozar LXXX* (Brussels: BOZAR centre for fine arts; Lannoo Publishers, 2008.), 43, 465–472.
- 32 Izložio je medalje: dr. P. Federn, E. Deladrier, general Foch, general Ferrier, Mme P. Fraiteur, M. Gottschalk, Adrien de Meeüs, biskup Akšamović, prof. dr. Novak. U nizu medalja, koje su evidentirane u katalogima izložbi i u novinskim osvrtima, do sada još nisu pronađene medalje: Max Gottschalk (1930.), E. Deladrier i Mme P. Fraiteur (1932.)
- 33 Adrien de Meeüs, „Préface; L'art du portrait,” O. Nemon, *Têtes*, katalog izložbe (Bruxelles: Palais des Beaux-Arts, 1932.)
- 34 Buchet i Toussaint, *Aperçu de la médaille en Belgique dans la première moitié du XXe siècle*, 55.
- 35 „Troisième salon international de la médaille,” *Le Médailleur Français* (Paris: Libraire honoré champion, 2me et i 3me trimestres, 1931.), 2.
- 36 Smolderen, *La médaille en Belgique*, 183.
- 37 Smolderen, *La médaille en Belgique*, 177; 181.
- 38 Oscar Nemon, „Nepriznati zakonodavac,” u Zec, *Oscar Nemon: memoari, eseji, osvrti i zapisi*, 183.
- 39 U katalogu izložbe kao vlasnik plakete naveden je Nemonov bečki znanac Lujo Plein, a Nemon je uvršten u autore hrvatskoga „novijeg kiparstva” zajedno s Augustinčićem, Kršinićem, Radaušom i drugim kiparima, za razliku od, u Osijeku domicilnih kipara, Josipa Leovića i Mihajla Živića. Vidi: *Pregled naše umjetnosti, VII. Izložba Likovne sekcije Društva za unapređenje nauke i umjetnosti u Osijeku*, katalog izložbe, 3. 11. – 11. 11. 1935. (Osijek: 1935.), 11.
- Buchet, Arsène Réginald i Toussaint, Jacques. *Aperçu de la médaille en Belgique dans la première moitié du XXe siècle*. Jambes: Anhaive, 2007.
- De Meeüs, Adrien. “Préface; L'art du portrait.” In *O. Nemon, Têtes*, exhibition catalogue. Bruxelles: Palais des Beaux-Arts, 1932.
- De Soete, Pierre. *En plein bloc, memoires*. Bruxelles: Elsa de Soete, 1953.
- Jungwirth, Helmut. “Medaillen auf zwei berühmte Wiener Ärzte.” *Veröffentlichungen des Tiroler Landesmuseums Ferdinandeum* 70 (1990): 111–115.
- Mariën, Michel. “De Bremaecker médailleur 1879–1963.” PhD diss., Université catholique de Louvain, Faculté de philosophie, arts et lettres, Dissertations doctorales, Histoire de l'art, Louvain, 2000.
- Molnar, Michael, ed. *The Diary of Sigmund Freud 1929 – 1939, A Record of the Final Decade*. London: The Freud Museum, 1992.
- Mesinger, Bogdan. *Traktat o medalji, Treći Memorijal Ive Kerdića*. Osijek: Galerija likovnih umjetnosti, 1987.
- Smolderen, Luc. *La médaille en Belgique des origines à nos jours*. Wetteren: Cultura, 2009.
- Soens, Veerle, ed. *Bozar LXXX*. Brussels: BOZAR centre for fine arts; Lannoo Publishers, 2008.
- Švajcer, Oto. “Likovni život Osijeka od 1920. do 1930. Godine.” *Osječki zbornik* 13 (1971): 231–285.
- Young, Aurelia i Hale, Julian. *Finding Nemon, The Extraordinary Life of the Outsider Who Sculpted the Famous*. London, Chicago: Peter Owen, 2018.
- Zec, Daniel. “Oscar Nemon.” In *Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća: Leović, Živić, Nemon, Švagel–Lešić*, 179–229. Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2014.
- Zec, Daniel, ed. *Oscar Nemon: memoari, eseji, osvrti i zapisi*. Osijek: Muzej likovnih umjetnosti, 2016.
- Zec, Daniel. “Život i djelo kipara Oscara Nemona.” PhD diss., University of Zagreb, 2020.

ANONYMOUS NEWSPAPER CLIPPINGS
AND EXHIBITION CATALOGUES

- “L' Art moderne applique au sport.” s. d. (1929), newspaper clipping, HMIA, PON, 2004.21, Box 4, Scrapbooks.
- “Naši umjetnici u tuđini. Osječki kipar Oskar Neumann u Bruxellesu.” *Hrvatski list*, Osijek, no. 149, 2 Jun 1929, 5.
- “Un buste de Vandervelde par Némon.” *Le Peuple*, Bruxelles, 24 Aug 1932, newspaper clipping, HMIA, PON, 2004.21, Box 4, Scrapbooks.
- “Un sculpteur de grand talent: Oscar Neumann.” *La Meuse*, Liège, 8 Nov 1930, 3, newspaper clipping, HMIA, PON, 2004.21, Box 4, Scrapbooks.
- Pregled naše umjetnosti, VII. Izložba Likovne sekcije Društva za unapređenje nauke i umjetnosti u Osijeku*, exhibition catalogue, 3. 11. – 11. 11. 1935. (Osijek: 1935.), 11.
- “Troisième salon international de la médaille.” *Le Médailleur Français* (Paris: Libraire honoré champion, 2me et i 3me trimestres, 1931).

SUMMARY

Sculptor Oscar Nemon's Medal Works During his Brussels Period

This paper presents a slightly changed chapter of Daniel Zec's doctoral dissertation "The Life and Work of Oscar Nemon, the Sculptor" (University of Zagreb, 2020). This is original research of Oscar Nemon's medal works based on materials in museum collections: Bibliothèque Royale Belgique, Monnaies et Médailles in Brussels; Ashmolean Museum in Oxford and the Oscar Nemon Estate collection, and research of relevant periodicals and archival material dating back to the creation of the medals.

During his work in Brussels in the period from 1925 to 1936, Oscar Nemon (1906 – 1985) achieved a respectable opus in the field of portrait sculpture. The portrait genre, which was the backbone of Nemon's sculptures, extended to the medium of the medal, within which Nemon, during his stay and work in Brussels, achieved a small but significant opus in the context of the history of medal making in Belgium and Croatia. The medals, which he made in Brussels, were mostly reduced and cast at Fisch (la Maison Fisch & Cie). Nemon's modernist medals are original and unique in their style, form, and even typography – they represent extraordinary examples of modernism in the context of strict and conservative Belgian medal making. Contemporary Belgian sculptors and medalists were more inclined to traditional solutions, and when making medals in the Art Déco style they did not resort to a radical reduction of form and geometric stylization. For his modernist medals, Nemon did not draw inspiration from Belgian medal artists, but from other sources – primarily from modernist sculpture of post-cubist tendencies. Nemon enriched the Belgian art scene with innovative and bold modernist solutions of medals in the Art Déco style.

Dr. sc. DANIEL ZEC doktorirao je 2020. godine na poslijediplomskom doktorskom studiju povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, s disertacijom „Život i djelo kipara Oscara Nemona”. Kustos je Zbirke kiparstva 19. i 20. stoljeća te Zbirke slikarstva prve polovine 20. stoljeća u Muzeju likovnih umjetnosti u Osijeku, od 2020. u zvanju muzejskog savjetnika. Uključen je kao suradnik na uspostavnim istraživačkim projektima Hrvatske zaklade za znanost.

DANIEL ZEC, PhD received his doctorate degree in 2020 from the postgraduate doctoral study of Art History at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, with his dissertation "Life and Work of Oscar Nemon, Sculptor". He is the curator of the 19th and 20th centuries sculpture collection and the First half of the 20th century collection of painting at the Museum of Fine Arts in Osijek, from 2020 in the title of museum advisor. He has collaborated on Installation Research Projects of the Croatian Science Foundation.